

Inserati se sprejemajo in velja trislopnostna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopis

ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicijska (Dunajski cesti št. 15 v Medija-tovi hiši, II. nadstropji).

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za polleta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florjanske ulice štef. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Papež Pij VI. v Ljubljani.

Danes, 16. marca 1882 doteklo je 100 let, odkar so sv. Oče, rimski papež Pij., na potu iz Rima na Dunaj prebivali v srcu Slovenije, v beli Ljubljani. Ali se ne spodobi nam Slovencem, kot vernim otrokom sv. kat. Cerkve, današnje stoletnico papeževga obiskovanja s posebno hvalečnim srcem obhajati? Kdo bi si upal tajiti, da navzočnost sv. Očeta rimskega papeža v naši sredi imela je mogočen — če tudi le posreden upliv na obranjenje naših dveh najdražjih biserov: prave edine zveličavne sv. vere, in naše slovenske narodnosti! To bi rad v sledečih vrticah čast. bralcem v spomin današnjega imenitnega dne na srce položil, da bi jih navdušil za sv. vero in za drago nam domovino.

Pičli prostor tega članka mi nikakor ne pripušča na drobno razlagati dogodbe onih časov, ki so primorale sv. Očeta Pija VI. zapustiti grob prvakov sv. apostolov Petra in Pavla, zapustiti sv. mesto Rim, zapustiti Lsško deželo in se napotiti v naše kraje, se podati na Dunaj, v prestolno mesto, takrat še ne avstrijskega, ampak nemško-rimskega cesarstva, obiskati cesarja Jožefa II. Posvetne vlade so tiste čase od vseh strani stiskale prestol sv. Petra, in rimsko-nemški cesar Jožef II., poklican braniti pravice sv. Cerkve, je svoj poklic popolnoma zgrešil. Pripoznati se mora, da cesar Jožef je imel sploh dobre namene in srcé za blagor svojih ljudstev in naj bi bil

le časne in državne reči prestvarjal in vrnava, bil bi lahko naj veči dobrotnik, slavljen na veke. Ali zapeljan po tadajnih vzorih in znabiti še bolj po brezvernih, Cerkvi naravnost sovražnih služabnikih (illuminatih, framasonih), je zašel na napačno pot, ki je bila Cerkvi in državi pogubna; kar je sam pred svojo smrtjo očitno spoznal, deloma tudi preklical. Naj bi bil dalje živel, bil bi naj berž vse spet po moči na pravo pot nazaj poravnal, ali — bilo je prepozno — smrt ga je prihitela. Pa — priobčimo zgodovinsko črtico. Takrat cesarju Jožefu ni bilo nič bolj pri srcu kakor želja, odpraviti papežev upljiv na cerkvene zadeve v našem cesarstvu, ter vso oblast, duhovsko kakor svetno v svojih rokah združiti. Ukazal je svojovoljno zatreti 700 samostanov, odpraviti vse bratovščine, njihovo premoženje pobrati in ga spraviti v nove, od njega ustanovljene (verne matice, „religionsfonds“ imenovane) blagajnice. Posamezne škofije dal je celo po svojem omejiti, odpravil je škofovska semenišča, in na mesto njih vpeljal njegovega duha navdana „skupna semenišča“ — da, celo škofe je hotel postavljati brez papeževga potrjenja. Sploh bi bil najrajši kat. cerkev na Avstrijskem celó od cerkvene edinstvi v Rimu odleči. Sv. Oče Pij VI. so ga po pismih in po svojih poslancih opominjali, rotili in prosili odstopiti od pota, ki pelja v pogin, ne toliko sv. Cerkvi, ki je na skalo sezidana, kakor svetnim državam, katerim je zatiranje cerkvene oblasti — po spričevanju zgodovine — vselej naj več škodovalo. Bilo je zastoj. Cesar

Jožef ne neha na cerkvenem polji prenejati. Sv. Oče sklenejo podati se na Dunaj, da bi svojo navzočnostjo in svojo zgovorno besedo cesarja pregovorili, ustaviti državi kakor Cerkvi pogubne novotarije na cerkvenem polji. Dne 27. februarja l. 1782. zapustijo papež Pij VI. sv. mesto Rim, dne 16. marca dospejo v Ljubljano, dne 22. marca pa na Dunaj. Nemški zgodopisec Wolfgang Menzel popisuje nam to pot tako-le: „Pri vsaki stopinji njegove potovanja našli so sv. Oče jih na tisoče, ki so kleče njihovega apostolskega blagoslova pričakovali. Le cesar in njegov (nečimern minister Kaunitz dala sta sv. Očetu precej gorko občutiti, kako neprilichno da so njima prišli. Pri papeževi veliki sv. maši na Dunaji cesar ni bil navzoč. Nihče ni smel s papežem govoriti brez posebnega cesarjevga dovoljenja. Da bi nihče skrivaj ne mogel do sv. Očeta priti, ukazal je cesar vse vhode do papeževga stanovanja (v palači, kjer še dandanes papežev poročnik na Dunaju stanuje) razun enega zazidati, tega edinega pa je dal skrbno varovati ali nadzorovati. Kadar so sv. Oče želeli s cesarjem govoriti o zadevah sv. Cerkve, se je cesar izgovarjal, da o tem sam nič ne umé, da mora poprej svoje svetovalce zaslišati, za to je prosil, da bi se vse pismeno obravnavalo. (Cesar se je bal, da bi ga papež s svojo veliko zgovornostjo ne premagal). Kaunitz ni poljubil roke, katero so mu papež podali, ampak jo je le precej neotesano stresel, tudi ni sv. Očeta obiskal. In ko so ga sv. Oče sami obiskali, češ da želijo njegove slike ogle-

Ali je evropska civilizacija res občečloveška.

(Iz ruske „Zarje“.)

(Konec.)

Znanosti so v teku stoletij počasi pojemale. prijele obliko školastike, ki nikakor ni nadaljevanje stare filozofije. Naposled se evropska znanost loti izučanja prirode, s čemer se v starem veku skoraj pečali niso. Večidel so umetnosti osobito arhitektura in muziku dobile čisto drugi značaj, celo slikarstvo gre v srednjem veku čisto svojo pot — se odlikuje s posebno idealnimi liki in lepimi barvami. Jedino kiparstvo vedno posnema starogrško, zato se pa ta umetnost tudi ni nič povzdignila, a prej zaostala za prešnjimi izdelki. V vseh obzirih so osnove rimskega življenja bile dovršile svoje delo, dosegle, na kar so bile sposobne, in se popolnoma izživele — dalje razvijati ni ostalo ničesar. Ni bilo mogoče iti dalje po tej poti, stari Rim je bil uže prišel do meje, treba se je bilo obrniti v drugomer, kjer je še prost delokrog, ki pa tudi ni brezkončen. Tako je bilo od nekaj, tako bo vedno. Obhodek ne obstoji v tem, da bi šli vedno v eno mér, temuč, da bi prehodili vse kulturno polje na vse strani. Ako ogledama

kak kulturni tip, lahko natančno določimo stopinje njegove vzrastí — zamoremo reči: tu se končava njegovo dedinstvo, mladost, zrelost, tu začenja starost in onemoglost — t. j. razdelimo zgodovino tistega tipa v najstarejšo, staro, srednjo, novo in najnovejšo. S pomočjo analogije to tudi lahko določimo pri tipih, ki še niso dovršili svojega kulturnega poklica. Kaj tacega se pa nikakor ne more reči o hodu vsega človeštva in tako deliti vso svetno zgodovino. Tu se godi zgodovinarjem kakor zvezdoznancem. Poslednji natančno izračunijo pota planetov, ki jih na vseh mestih njih poti lahko opazujejo, približno pota repatic, ki jih le na nekterih mestih njih poti opazovati zamorejo, o gibanji cele solnčne sisteme pa le toliko vedo, da se giblje, razun nekterih uganjk o meri tega gibanja. Po naravnej sistemi se zamore razdeliti v kulturno-zgodovinske tipe, in še le ti po svojem razvoju v razne dobe.

Določitev teh tipov ni težka, ker so že splošno znani. Le treba jim je priznati pomen, ki jim gre po naravnej sistemi in zdravem razumu. Ti zgodovinsko-kulturni tipi so v kronološkem redu: 1. Egiptovski, 2. kitajski, 3. asirsko-babilonski, kaledejski in starosemiški, 4. indiški, 5. iranski, 6. hebrejski, 7. grški, 8. rimski, 9. novosemiški, 10. romano-germanski

ali evropski. K njim se lahko prištejemo amerianska tipa: meksikanskega in peruškega; ki sta poginila posilne smrti poprej nego sta dovršila svoj razvoj. Le ti zgodovinsko-kulturni tipi so bili pravi aktivni dejatelji zgodovine človeštva; vsak je samostojno razvijal svoja načela, ki so se izcimila iz njegovega prirodnega duha in vnanjih okolščin njegovega življenja, to načelo je bilo njegov zaklad. Mej temi osamljene tipe od unih, ki so prijemale civilizacijo od prešnjih tipov, kakor materjal za odgojo ali zboljšanje tal, na katerih so se razvijali. Taki tipi so bili egiptovski, asirsko-babilonski, grški, rimski, hebrejski in romano-germanski ali evropski. Ker napredek nobenega tipa ni brezkončen in se vsak narod izživi, je lahko razumeti, da so rezultati teh petih tipov presegali osamljene civilizacije, kakor sta indiška in kitajska, ko bi tudi dalje od vseh petih skupaj živele. To jedino pravo pojasnjevanje zapadnega napredka in vzhodnega zastoja. Vender se ravno ti osameli tipi marsikateri strani življenja bolje razvili nego srečnejši zapadni tipi, ter s tem pomogli mnogostranstvu pojavov človeškega duha, v čemer obstoji napredek. Mnoge iznajdbe, kakor desetinsko številno sistemo, številke, kompas, svilorejo, znabiti tudi smodnik in popir so po

dati, sprejel jih je v domači zjutrajni obleki". — Tako Menzel. Drugi zgodopisci sicer trdijo, da je cesar sv. Očeta sijajno sprejel, pa bil je to le vnanji blišč! (Štiri tedne do 23. aprila 1782) ostali so sv. Oče na Dunaji, pa namena svojega potovanja niso dosegli. Cesar svojih prenearedb ni preklical, ampak je le obljubil, da ničesar ne bo ukrenil, kar bi bilo naukom sv. Cerkve, ali pa veljavi in časti sv. Očeta nasproti. Z naj večjo slovesnostjo spremljal je cesar sv. Očeta papeža do kloštra „Mariabrunn“; pa še tisti dan je podpisal ukaz, da ima ta samostan prenehati. Vse prizadevanje sv. Očeta bilo je potem takem saj na videz zastoj, a v resnici vendar ni bilo tako. Papeževa navzočnost na Dunaji, in njihovo apostolsko popotovanje po naših deželah imelo je blagodejni upliv na poznejšo zgodovino kat. Cerkve v Avstriji. Mnogo škofov in mašnikov, ki je poprej brez vsakega pomisla sledilo cesarju in ga v njegovih prenearedbah celó podpiralo, predramilo se je in je spoznalo, da cesar ne hodi po pravem potu, da njemu slediti bi se reklo cerkveni edinosti dati slovo.

Tolika skrb, toliko ljubezen, tolika požrtvovalnost sv. Očeta vnela je tudi v srcih avstrijskih katoličanov plamen ljubezni do sv. Očeta, okrepčala je vez s cerkveno edinostjo v Rimu, navdušila jih je potegovati se za stare šege in pravice, braniti veljavo in svobodo sv. Cerkve. Navzočnost sv. Očeta v naši sredini dala jim je spoznavati, da kakor na cerkvenem, tako tudi na narodnem polju prenearedbe cesarja Jožefa II. ne vtegnejo biti dolgega obstanka. Srčna žila, ki je bila katoliški Cerkvi v Avstriji skoraj že zadržana in je komaj še živela, začela se je po odhodu sv. Očeta zopet gibati; škofje, ki poprej niso poznali imenitnejših postav od cesarskih ukazov, začeli so sedaj zagovarjati ljudstvo, ki je cesarjevim novotarijam nasproti branilo stare navade in običaje narodne. In kolikor je sv. Cerkve pridobivala zopet stare svobode, toliko bolj svobodno je oznanovala božjo besedo. Da je pa zamogla verno ljudstvo v sv. veri podučevati, utrdovati in ohraniti, posluževala se je jezika, kterega je ljudstvo razumelo, in tako

je nehote cesarjevemu ponemčevanju pridrisnico in šolo krščanskega nauka odtegnila ter tako slovensko narodnost srečno rešila. Potovanje sv. Očeta na Dunaj ni toraj samo otelo le cerkvene edinost, otelo nam je tudi narodnost slovensko. Svoboda sv. Cerkve je svoboda narodov; njeno tlačenje pa je tudi tlačenje narodov. Držimo se cerkvene edinosti, tako za svoj mili slovenski narod naj bolj skrbimo! S takimi sklepi, s takimi prizadevanji bomo stoletni spomin papeževe navzočnosti v srcu Slovenije najvrednejše slavili!

Številke — lažejo.

Prostrano in široko je grobje, kamor se vže tisočletja zasipajo mnogoštevilni in mnogovrstni rodovi človeški. Rod prihaja za rodom a tudi hitro zgineva. Človeka pa, ki se sprehaja po tem grobju, ne zanimajo toliko starodavni, zaraščeni grobovi vrsteč se drug za drugim; bili so sicer slavni narodi, ki počivajo v teh grobovih, a le ime njih je še znano vsakdanjemu opazovalcu; pač ga pa zanima tam pri konci pokopališča grob še le izkopan in ne zasut. Koga pač položé tú notri? Ta grob pripravljen je — narodu slovenskemu; odgovoré mu okoli stoječi. Je li mogoče? So se li res vresničile besede nepoznanega a slavnega pesnika slovenskega, ki toži:

A zdaj zatrt je tod naš glas,
In tuji krog done glasovi;
Tuj trg in grad, tuj ves je kras, —
Oh, naši so samó — grobovi!

Kako rad bi zanikal to vprašanje, kako rad bi pritrnil onemu, ki meni, da pesnik pre črno vidi in slika gorje svojega naroda toda — številke ne poznajo poezije; številke ne pretiravajo!

Znano je, da je bila v Avstriji dne 30. decembra 1880 občna štetev prebivalstva; v onem času so se mnogo bavili s to štetvijo tudi slovenski listi, posebno zaradi tega, ker se je za delitev narodnosti postavil „občevalni jezik“, limanica, na katero so Nemci hoteli in tudi v resnici vjeli mnogo Nenemcev. Ni še temu dolgo, kar so razglasili števila narodov po občevalnem jeziku; iz teh posnamemo le

glavne številke o drugih narodih ter se posebe oziramo na Slovence.

Bilo je leta 1869, a leta 1880:	
Nemcev	7,108.900 „ 8,008.864
Čehov, Moravcev, Slovakov	4,718.800 „ 5,180.908
Poljakov	2,443.500 „ 3,238.534
Rusinov	2,584.600 „ 2,792.667
Slovencev	1,196.200 „ 1,140.304
Srbohrvatov	522.400 „ 563.615
Italijanov	487.500 „ 668.653
Rumunov	207.900 „ 190.799

Kakor številke kažejo, pomnožili so se Nemci skoro za cel milijon. A tudi Slovani niso za njimi zaostali, Čehi, Poljaki, celo toliko zatirani Rusini so se obilo pomnožili. Slovenci pa, njih število se je zelo zmanjšalo, 1,196.200 l. 1869 in sedaj 1,140.304. Toraj se je skrčilo naše število v desetih letih za 54 tisoč; in kaj je deset let v življenji narodov? Če je to resnično, potem je ves naš trud in napor brez smisla; le nekaj stoletij še in reklo se bude: Slovenci so bili!

In vendar v tolažbo pa nam bodi, da smemo in moramo v tem slučaju reči: številke lažejo!

Res je sicer, da bodo sedaj pisali in govorili: toliko je Nemcev, toliko Čehov, toliko Slovencev itd.; toda omeniti je treba, da občevalni jezik posameznih ni tudi vselej materni jezik; toraj je po vsem napačno sklepati, toliko je Nemcev, Slovencev itd. Edino, kar bi mogli iz tega sklepati, če bi bilo določevanje občevalnega jezika pravično, je to: da toliko se jih poslužuje navadno v govoru tega jezika, toliko drugega. Rekel sem, če bi bilo določevanje občevalnega jezika pravično in brez pritiska, a da to ni bilo, dokazovali so jasno in glasno ob svojem času listi česki, rusinski, slovenski in drugi. Tako je n. pr. znano, da živi na Dunaji blizo dve stotisoč Čehov; toda med temi je komaj pet tisoč, ki so po najnovejši štetvi v resnici tudi kot Čehi zapisani. In vendar dasi so Nemci s silo požrli toliko Čehov, vendar se je njih število zdatno pomnožilo.

Kakor Čehom godilo se je tudi Slovincem; kjer bi se človeku o Nemcih niti sanjalo ne bilo, prilezli so mnogi Nemci po zadnjem štetju iz tal, kakor gobe po jutranjem dežju. Jasno je toraj, da nas je Slovencev mnogo več v resnici, kakor pa zapisanih in to je glavna stvar. Vendar pa je podučljivo, važno in potrebno za nas, da vemo, kje se je posebno zmanjšalo število Slovencev po štetvi, ker spoznali bomo, žal, da v nekterih krajih jih je v resnici tudi mnogo manj nego pred desetimi leti. — Statistika kaže, da se je na Štajarskem v občé zmanjšalo število za 4° posebno po mestih. Na Koroškem — čudo — ohranili so svoje število, da, še pomnožili so se po kmetih; le v Celovcu in Blaku oglasilo se je toliko Slovencev z nemškim občevalnim jezikom, da je število Slovencev skoro isto, kakor pred desetimi leti. Najhuje pa razjeda rak na telu slovenskem v Trstu in sploh po isterskih mestih, kjer se silno množi živelj italijanski v kvar slovenskemu. V Trstu bilo je l. 1869. 54% prebivalcev Slovencev, a l. 1880, jih je le še 22%. Iskreno govoriti, ta številka mora Slovencev posebno osupniti in oplašiti. Res je sicer, in to nam bodi v tolažbo, da je mnogo le prisiljenih Italijanov, ki so po narodnosti Slovenci; toda kdor razmere v Trstu pozna, ve in čuti, da ondi število Slovencev le manjka leto za letom. Sicer imsmo sto in sto vzrokov, zakaj da je tako,

Arabi od teh osamljenih tipov prinesene v Evropo — indiško pesemstvo in arhitektura sti zelo obogatili evropsko kulturo. Humboldt pravi v drugem delu „Kosmos-a“, da iznajdbe indiških učenjakov v algebri bile zelo koristile Evropi, ko bi le bile malo poprej znane. Pa tudi v drugih strokah znanosti se ima evropska kultura mnogo zahvaliti indiškej, — jako važen za jezikoslovje pojem o korenih izvira od indiških slovnicarjev. Kitajsko poljedelstvo in vrtnarstvo stoji na tako visoki stopinji, kakor nobeno drugo.

Zgodovinsko kulturni tipi pa niso sami obdelali zgodovine človeštva. Kakor so v solnčnej sistemi poleg planetov kometi, ki se le v časih prikažejo in zopet zginejo v neizmerno prostranstvo neba, in kosmična snov, ki se nam prikazuje v padajočih meteorih; tako so tudi na zemlji poleg pravih aktivnih zgodovinsko-kulturnih tipov, še drugi elementi ki se začasno prikažejo, nadlegujejo svoje sovrstnike, kakor Hunci, Mongoli in Turki ki so poklicani razrušiti že onemogle kulturne tipe, in zvršivši svoje delo zopet izginejo. Mi jih imenujemo razdirajoče dejatelje človeštva. Včasih pa eno in isto pleme igra razdirajočo, potem napredujočo rolo, kakor Germani in Arabi. So pa tudi plemena, katerim iz raznih

vzrokov ni bilo dano ustanoviti ne naprednjaškega, ne razdirajočega veličja, sestavljajo samo etnografični material, ko mora stopiti v sestav kakega zgodovinskega organizma, in mu služiti za povečanje njegovega raznoobrazja. Taka so naša finska plemena, in druga, ki so imela še manj pomena.

Včasih pa tudi umrli zgodovinsko kulturni tipi razpadejo v etnografični material, in se prestrojijo pomešani s tujimi elementi v nove zgodovinsko-kulturne tipe. To se je zgodilo z narodi zapadnega Rimskega cesarstva, ki so se podvrgli germanskemu načelu in izobraženju ter se imenujejo romanski narodi.

Sestaviti samostojni zgodovinsko-kulturni tip, ali s svojo dejateljnostjo pod nazvanjem šibe Božje razruševati onemogle zgodovinsko-kulturne tipe ali pa služiti kot etnografični material drugemu kulturnemu tipu — to so tri role, ki zamorejo zadeti vsako pleme. V prihodnjem spisu bomo natančneje ogledali kulturne tipe, v kakšni zvezi stoji mej sabo, ali se pokaže kaka občna črta, po kateri bi iz preteklosti zamogli sklepati na bodočnost. In če je res le delitev na zgodovinsko-kulturne tipe naravna zgodovinska sistema, kakošnji izvodi iz tega sledé.

da skoro drugače ne more biti; največ nam je, da je to resnično in za nas zelo žalostno.*) V Gorici se število Slovencev od l. 1869 ni zmanjšalo in tudi na Kranjskem ostalo je pri starem.

Kakor iz tega razvidimo, umika se posebno ob mejah Slovenec tujcem tu Nemcem tam Italijanom, posebno so v nevarnosti mesta ob mejah. Tolažljivo je za nas, da številke glede narodnosti niso po vsem resnične; vendar nam je priznati, da tu in tam je tudi v resnici Slovencev število se zmanjšalo. In ali naj vprašamo po vzrokih tej žalostni prikazni? Ali je sploh drug uspeh mogoč? Ali se ni čuditi, da je še tako? Kje je pač narod na svetu, ki bi se brez narodnih šol tako uspešno branil potujčevanju, kakor narod slovenski? Zatoj: slovenske šole, to bodi sedaj naša prva in glavna zahteva; potem se nam ni bati, da bi kedaj mi ali naši potomci živeli v lastni domovini na potujčeni zemlji. —n.

Politični pregled.

V Ljubljani 15. marca

Avstrijske dežele.

Peticijo, podpisano od 10 tisoč **nemško-avstrij. kmetovalcev**, bode njihovo odborništvo v kratkem predložilo vladi. Poglavitne točke te prošnje so: Vlada bi postavila komisijo za preiskovanje sedanjih razmer, ktere tirajo kmetovalstvo v pogin. Komisija naj bi preiskovala sredstva, ki bi bile zmožna, kmetijskemu stanu pripomoči na noge, in v zvezi z vlado izdelati postavne načrte k varstvu kmeta in k povzdigi splošnega blagostanja ljudstva. Imenovani spis našteva sledeče reforme: Oprostenje kmetijskega stanu hipotekarnega dolga z napravo državnega kredita colnina na vse ptuje pridelke, kteri delajo nevarno konkurenco domačemu poljedelstvu in obrtniji; kot take pridelke zaznamnja bombaž, ruski lan, amerikaansko in rusko koruzo, moko in pšenico; vpeljanje prihodninskega davka, odpravo vseh indirektnih in vžitinskih davkov na domače pridelke, zopetno vpeljanje šestnega šolskega obiskovanja in nastavljanje pozimskih in obrtnijskih šol. Prošnjiki zaznamvajo dalje kot koristno: oprostenje edinega sina pri gospodarstvu od vojaške službe in razširjenje oblasti srenjskih županstev pri podeljenju žemnitovanskega privoljenja; pri šolah; omejenje prostosti točivnega obrtnijstva; prosto pridelovanje tobaka, znižanje solne cene, pravde in sodnijske opravila bolj po ceni, vpeljanje državnih asekuranc, skrcenje vseh privatnih in denarnih vstavov, ki merijo le na dobičkarijo, ljudsko glasovanje pri nekterih postavah, spremembo sedanje gojzde in lovske pravice, odstranjenje judov od očitnih služeb, kteremu narodu naj se tudi zabrani, hipoteke dajati na kmetijska posestva. — Kakor se vidi, se nahaja v tem spisu poleg pametnih prošenj tudi marsiktera nespametna, ki se ne dá izpeljati.

Avstrijski poslanec je bil v slovesni avdijenci v Belgradu sprejet, ko je novemu **srbskemu kralju** Milanu častital v imenu našega svetlega cesarja k veselemu dogodku

*) Nehote domislil sem se pri tem na hrvatski „Vienac“, ki je pred kratkim prinesel sliko „podpisom: „Hrvatica iz tržaške okolice“ in na „Ljublj. Zvon“, ki mu zaradi tega odgovarja, češ, da je Trst na Hrvaškem. Mislim sem si: pač je to prazno in ničevno besedovanje; Hrvat in Slovenec pripravata se za ime, v resnici pa, če pojde tako dalje, bodo res kmalo imena še slovenska in hrvaška, mesto tržaško pa bo — italijansko!

proglašenja v kralja. Globoko ginjen bil je novi kralj, ko mu je naš cesar najprvi med vsimi vnanjimi državami častital, ter je rekel, da se hoče zato lastnorodno cesarju Francu Jožefu zahvaliti, in da hoče vselej Avstriji prijazno politiko ohraniti. Ta dogodek se je ravno o takem času dovršil, da zamore tudi Avstriji prinesiti zaželjene koristi. Marsikaj, kar je žugalo srbski, nam prijazni, vladi neprijetno postati, in Avstriji škodovati, bode zdaj s pripravljanjem na slovesno kronanje novega srbskega kralja odstranjeno in pozabljeno. K temu spada, poleg nasprotovanja radikalne stranke med srbskim ljudstvom, vedno bolj rasteča nevolja in vdeležba upora v Hrcegovini. Na vse to bode srbski ljud, če ne popoluoma, vendar v taki meri pozabil, da ne nastanejo nobene zadrege za Avstrijo. Toraj: „Živio Milan I, kralj srbski!

Vnanje države.

V Varšavi je na vseučilišču postavljena nova stolica za **poljski** jezik. „Czas“ piše: „od nesrečnih dogodkov l. 1863 se vendar zopet slišijo poljski glasovi iz stolice državne šole; želeti bi bilo, naj bi bila to prva stopinja k boljšemu, ktera jo vedno najtežavnija.“

Pruska zbornica je sprejela predlog za vmestenje poslanca pri papežu kot zastopnika pruske države v cerkvenih zadevah v Rimu, ter je vzdržanje njegove uradnije 90 tisoč mark privolila. Neki poslanec se je krepko potegoval za papeža kot vladarja, ter je povdarjal, da je zmota, ako se papež kot navadni privatni mogočnej ima; vsled mnogih pogodb je papež obče spoznan vladar. Nadalje meni, da ste Prusija in Nemčija premogočni državi, kot bi se kaj brigale za čutiljivost Italije. Odbornik Windhorst je slednjič povdarjal, da on posebno zato privoli v to poslanstvo, ker je papež vsled svoje moralične veljave zmožen k zatrenju socijalizma zdatno pripomoči.

Izvirni dopisi.

Z Gorenjskega, 13. marca. (O šolstvu) Ako bo s šolo tako naprej šlo, moramo Slovenci le misliti, da smo namenjeni za ponemčevanje.“ K tem besedam, ki sem jih v „Novicah“ čital, naj pridam še jaz nekako pojasnenje, iz katerega bo razvidno, da nejevolja zoper nekatere višje pedagoge, ki so našemu slovenskemu ljudstvu postavljeni, v resnici ne le v Ljubljani, ampak povsod po deželi raste.

Slišal sem od zanesljive strani, da je deželni šolski nadzornik g. Pirkar nadzoroval neko 4razredno šolo na Gorenjskem. Znanja pri otrocih ni mogel tajiti, le to ga je bodlo, da učenci v milem, lepem maternem jeziku pripovedujejo. Tirjal je na priliko, naj bi se zemljepisje nemško pripovedovalo in ravno tako tudi pravila pri nemškem jeziku, kakor smo jih nekaj drdrali na pamet brez vsega razuma. Ko je vendar od vsih pedagogov priznana stvar, da le na podlagi materinščine je mogoče uspešno in plodonosno podučevati. „Was man euch vom Deutschen eindrillt, wird bald verraucht sein und der Muttersprache wurde ihr Recht nicht, darum bleibt ihr in den eisten Fällen ungebildet.“ Tako se je izrazil nedavno neki izvrstni pedagog. — Vidi se torej, da tem gospodom ni toliko za znanje, kakor za edino ponemčevanje. Kajti če bi se nemščina v toliki meri negovala, kakor omejenjeni gospodje tirjajo, godilo bi se na škodo šlovenščini in tako izšola ni otroci bi ne vedeli pravilno pisati ne sestaviti kakega spisa,

bodi si v slovenskem bodi si v nemškem jeziku.

Ravno te dni pripovedoval mi je katehet na neki ljudski šoli, kako lahko in uspešno podučuje, ker so otroci v maternem jeziku izurjeni, in da več tu doseže kakor pa pri učencih prvih 4 razredov na enaki istrski srednji šoli, ravno vsled neznanja jezika; ker pri Istrijanah so v tej zadevi se neugodnejše razmere kakor pri nas. Da imajo na pr. laške ljudske šole, srednje pa so nemške in poleg tega jim v prvih dveh gimnaz. razredih samo take profesorje nastavijo, ki maternega jezika (resp. hrvaščine) ondotnih učencev ne znajo.

Dokler bode tak podagogijski barbarizem vladal po Slovenskem, je vse tarnanje in toževanje, vse govorjenje državnih poslancev zastoj. Kaj pomaga, če g. dr. Vošnjak pravi v državnem sboru, ljudske šole na Kranjskem so slovenske, če se pa v dejanji vse drugače zahteva? Zakaj želja in zapoved tako vplivnih mož kakor so inspektorji gotovo močno deluje na učitelje, to tem bolj, ker je malo tako značajnih in neodvisnih, da bi ne videli v tem migljeja kako se lahko za eno ali dve stopinji višje pomakne in ker vsak vé, da le šole, v katerih se pridno nemškutari, bodo kot vzgledne in dobre imenovane.

Vsaj je ravno g. Pirker nekje jako hvalil, kako se, n. pr. v Kranji, Postonji, v Loki pridao nemščina goji. Radi verujemo, da je možu, kateremu so Slovenci „Bagage“, jako prijetno donelo na ušesa, ko je slišal otroke nemščino lomiti in maltretirati, če so pa tudi pri vednosti na pamet vse dobro razumeli in ni bilo vse to le nekak mehanizem, to je drugo vprašanje. O kratkem, dokler se Kranjska ne znebi móre, ki ovira vsako zdravo kroženje narodnega poduka, do tlej je povzdiga in razcvet prave omike nemogočen.

Telegram „Slovenca.“

Z Dunaja 15. marca.

Ravno se je sprejela finančna postava v drugem branji. V petek pride v obravnavo postava o volilni reformi. Izvedenim krogom se ravnanje Črne gore ne zdi nevarno.

Domače novice.

V Ljubljani, 16. marca.

(Katoliška družba) ima prihodnjo sredo t. j. 22. marca ob 7. popoldne svoj občni zbor, h kateru so udje uljudno povabljeni.

(Odbor za Bleiweisov spomenik) razpošilja svoj oklic do naroda slovenskega zaradi dostojnega spomenika Janezu pl. Bleiweisu. Oklic prinesemo v prihodnji številki.

(Viteza Schneida), našega poslanca, zdravje se je bojda zboljšalo, kar bo gotovo vsacega domačina veselilo zvedeti. Pravijo, da se bo gospod v Ljubljano preselil.

(Vabilo) k popularno-znanstvenim predavanjem, ki bodo v dvorani ljubljanske čitalnice na korist fondu za spomenik Valentina Mandelca. Program: 19. marcija dr. Ivan Tavčar: „V poeziji Smona Jenka.“ 26. marcija dr. Valentin Zarnik: „V treh tednih od Pontebe do Vazuva.“ 2. aprila Ivan Hribar: „Aleksander Sergejevič Puškin in njegove poezije.“ Začetek točno ob 11. uri. Vstopnice za ves ciklus po 1 glid. za osobo, po 2 glid. za rodino treh oseb, potem vstopnice za dijake po 60 kr. dobivajo se v „narodnej čitalnici“, „narodnej tiskarni“ in pri gospodu Gebi, urarju v Slonovih ulicah. — Vstopnice k posameznim predavanjem pri blagajnici 50 kr.

(Reseljeva cesta.) V torek so mestni očetje sklenili, kupiti in podreti Urbasovo hišo, da se bo naredila cesta od kolodvora na cesarja Jožefa trg. Po nasvetu dr. Keesbacherja so novo cesto krstili za Reseljevo.

(Gojzd se je vnel) v Gradacu pri Črnomlju, lastnina viteza Friedaua. S trdom so ogenj ustavili, da se ni še bolj razširil. Škode je 3000 gld.

(Vabilo k večerni zabavi), katero priredi národná čitalnica Idrijska v gospod Tuječovej pivarni v nedeljo dné 19. marca 1882. — Program: 1. „Fledermaus“, ouvertura od J. Strausa, igra na glasoviru gosp. J. Bezek. 2. Govor. 3. Zgubljeni sin, od F. Silestra. Osebe: Oče, Mlađši sin, Stareji sin, Skušnjavec, Očetovi slugi. 4. Deklamacija „Zvonova pesem, iz nemškega, po F. Šilerju „die Glocke“, poslovenil mladika g. M. Slomšek. 5. Komični prizor „Srce in trebuh“, od M. Vilharja. 6. „Luna sije“, transkripcijo za glasovir, zložil Danilo Fajgelj, igra gospod J. Bezek. 7. „Vinska poskušnja“, komični čveterospev s spremljevanjem glasovira, pojo: g. oštir, župan, zdravnik in pastor. 8. Tombola. Vstopnina 10 kr. za osobo, kdor več dá, se hvaležno sprejme. Začetek ob 8. uri večer. K pravobilni udeležbi vabi najljubneje

Odbor.

Razne reči.

— † Črtica iz življenja tržaškega škofa Dobrile. Bival je preblagi ranici pred 2 letoma v manjšni družbi mladih duhovnikov lavant. škofije, kateri se vljudnega starčeka popraševali med drugimi tudi o jeziku, v katerem se vraduje v tržaški škofiji. „V katerem jeziku nam kdo piše, v tistem mu odgovorimo. In to nam ne dela nobene težave. K temu zadostuje, da se zna par sto besed iz latinskega, ravno toliko iz laškega, slovenskega in nemškega jezika. Nobena reč se ne dá lože izpeljati, kakor uradna jezikovna ravnopravnost.“

— Vladarska dinastija Habsburgov bode letos obhajala 600letnico, odkar je začela vladati.

— Glediščinih biletov niso rabili v starodavnih časih, ampak v starem Rimu se je dala obiskovalcem pri kasi zala palčica, katero so v povzdignjeni roki kviško držali in pri kontrolorju zopet oddali. Za prve sedeže je bila ta majhna palčica iz slonove kosti, za zadnje prostore je bila pa bronasta. Takih bronastih palčic, ki so jih v Pompeji izkopali, se znajde mnogo v muzeju v Neapelju.

— Žrtev vojske. Avstrijski generalni štab je ravnokar na svitlo dal zemljevid srednje in zahodnje Evrope, na kateri so vsi boji Avstrije v vojskah od l. 1495 sim z raznimi barvami zaznamovanimi. Kakor je razvidno, so od l. 1495 do l. 1601 skoraj nepritrgano razsajale vojske, in od takrat do zdaj se šteje l. 116 mirnih, nasprot pa 164 vojskinih let. V teku 375 let je bilo 6840 raznih vojskinih razdvojev poravnanih, v katerih je padlo 261 avstrijskih generalov, 17 tisoč oficirjev in 1 milijon 68 tisoč prostakov.

— Tržaška razstava. V Trstu se bode napravila skupna razstava za avstrijska vina, likérje, vinorejsko in kletno orodje. Priredil bo to posebni odbor kmetijske družbe dunajske, kateremu je tudi c. kralj. ministerstvo kmetijstva 1000 gld. podpore dovolilo. Oglasila sprejema do 20. marca. „Comite der österr. Wein-Collechi-Ausstellung zu Triest in Wien I. Herrengasse 13“ in pa trgovinska in

obrotna zbornica v Ljubljani, katera tudi o tej stvari razjasnila daje.

— Mož brez rok, ki zamore pisati. Te dni se pri mestnem glavarstvu v Presburgu predstavil učeni mož, ki je prosil podpore; iz njegovih spričeval je razvidno, da mu je ime Henrik Petzold in je nekđaj pisaril pri sodnji v Drezdenu. Znamenito pri tem možu je, da zna brez rok (ki so mu bile do kolenca odrezane) dobro pisati. K temu ima dve leseni roki in lesene prste. Ako hoče pisati, prime pero najpred z ustmi, ga dene potem med pavec, kazavec in srednji prst, in piše s čudovito lahkoto prav redno in čisto. — Tako poroča neki ogrski časnik.

Tržne cene v Ljubljani.

Pšenica hektoliter 9 gld. 76 kr.; — rež 7 gl. — kr.; — ječmen 5 gld. 50 kr.; — oves 3 gld. 58 kr.; — ajda 5 gl. 40 kr.; — proso 6 gl. 84 kr.; — kuruza 6 gld. 50 kr.; — krompir 100 kilogramov 2 gld. 93 kr.; — fižol hektoliter 8 gld. 50 kr. — masla kilogram — gld. 80 kr.; — mast 80 kr.; — špeh frišen 60 kr.; špeh prekajen 80 kr.; jajce po 2 kr.; mleka liter 8 kr.; — govedine kilogram 48 kr.; — teletnine 60 kr.; — svinjsko meso 56 kr. — Sena 100 kilogramov 2 gld. 86 kr. slama 1 gld. 96 kr.

Izkaz

velikodušnih darov in doneskov društvu zidanja nove cerkve Jezusovega Srca v Ljubljani do konec septembra 1882.

(Dalje.)

Neimenovana blagorodna gospa baronovka 1000 gl.; po preč. g. kanoniku Zamejcu en cekin za 5 gl. 50 s.; neimenovana gospodična 2 gl.; po gospodični pl. Černe 5 gld. 12 s.; po č. g. Maru-u 10 gld. po špitalskem cerkovniku 22 gl. 27 s.; iz pušice 9 gld.; po preč. g.

kanonik Zamejcu 7 gl.; po g. prof. Kronbergerju 6 gl.; po č. g. mestnem župniku Rozmanu 26 gld. 60 s.; po g. Dreniku 15 gld.; neim. gosp. 1 gld.; gosp. Marija Lavtišer 12 gld.; po preč. g. kan. in stolnem župniku Urbasu 28 gl.; po gospoj Nežmakovi 2 gl.; gospodična Kugelmeyer 15 gl.; miošina sv. leta 18 gl.; g. Avgust Erzin 1 gld.; g. Valentin Kovac 1 gld.; gospa Uršula Škerjanc 1 gld.; po č. g. Marnu od nekega gospoda 20 gld. in od neke gospé 2 gl., skupaj 22 gl.; g. Gustav Garich 1 gl.; gosp. Jožef in gospa Karolina Tonis 4 gld.; Polona Ješko 2 gld.; nabirki „Zgod. Danice“, 105 gl. in zopet 87 gl.; po blag. grafu Chorinsky-u 2 gld.; č. g. župnik Torker 5 gld.; po č. g. predstojniku lazaristov 4 gl.

Od visoko častitega škofijstva: iz župnije Radeče 5 gl. 50 s.; župnija Loški Potok 16 gl. 81 s.; župnija Oslinca 15 gl.; župnija Ježica 36 gl. 60 s.; dekanija Postojna 44 gld. 34 s.; župnija Zapoge 15 gld. 13 s.; župnija Mozelj 8 gl. 50 s.; župnija Bela cerkev 8 gl. 50 s.; župnija Sudražica 10 gl.; župnija Štanga 7 gl.; župnija Mavčice 60 gld. 29 s.; župnija sv. Jakop pri Savi 15 gl. 68 s.; župnija Soteska 13 gl. 17 s.

Gosp. Vaso Petričič 10 gl.; g. Jožef Planišek iz Zatičine 1 gl.; župnija Višnjagora 40 gl.; župnija Preddvor 4 gl.; g. Jožef Malneršič v Vipavi 10 gld. 55 s.; župnija Primskovo 8 gl.; župnija Kanker 18 gl. 75 s.; župnija Komenda sv. Peter 28 gl. 85 s.; župnija Brusnice 23 gld. 40 s.; duhovnija Ubeljsko 10 gld. 63 s.; župnija Stara Oslica 50 gld.; župnija Boštanj 14 gld.; župnija Selca 33 gld. 36 s.; župnija Vodice 46 gld.; župnija sv. Helene 5 gld.; župnija Šent-Kocijan pri Turjaku 5 gl.; župnija Šent-Vid pri Vipavi 2 gl. 50 s.; kaplanija Orehek 11 gl. 66 s.; župnija Grabovo 30 gl.

(Dalje sledi.)

Telegraščne denarne cene 15. marca.

Papirna renta 73 80 — Srebrna renta 75 70 — Zlata renta 93 25 — 1860letno državno posojilo 128.40 Kredišne akcije 308 80 — London 120.70 — Ces. kr. cekini 5.63. — 20-frankov 9.53.

Za neko prodajalnico

se išče spreten in pošten človek kot raznaševalec raznega blaga. Tirja se, da zna brati in pisati, saj slovenski še boljše, če tudi nemški.

Kaj več se izvé pri opravištvu „Slovenca“. Dunajska cesta št. 15. (1)

„Die katholischen Missionen“

tretji snopič tek. leta obsega sledeče reči ali manjše misijonske dopise:

Die Bekehrung und Untergang der Hunnen. — Eine Reise in die Sahara. — An der Mündung des Perlfusses. — Nachrichten aus den Missionen: Vorderasiens, Japan, Nord-Afrika, Südafrika, Oceanien. — Für Missionszwecke.

Illustrationen: Canadianer Trapper. — Tuaregenstadt Rhat. — Marschbereite Tuareg. — Tuareg aus Sahara. — Zweig von Faleales. — Ansicht von Makao. — Ein Besuch in Japan. — Japanesische Mahlzeit. — Ansicht von Honolulu. — Sandwichs Insulaner bei der Mahlzeit.

Velika razširjenost katoliških misijonov je giasno govoreče spričevanje notranje vrednosti. — Dober namen, namreč podpiranje katoliških misijonarjev, dela zdrave dušne hrane naročevanje in podpiranje lista v zaslužno delo pred Bogom, kar se pri marsikterih drugih časnikih ne more trditi. — Lepe podobe iz tujih, neznanih krajev delajo list toliko zanimivši vsem stanovom. — Za prigodbe in napredovanje kato!. Cerkev v sveti deželi ali v Ameriki po mnogo potih marsikaj izvemo; ali trude in delovanje katoliških misijonarjev v neznanih krajih Azije, Afrike in Avstralije bi skoraj nič ne vedeli brez „katoliških misijonov.“ Zatorej jih tudi goreči kristjani ne morejo lahko pogrešati.

Veljá pa celi letnik z 12 snopiči: 2 gl. 40 kr., po pošti pa snopič po 5 kr. več, tedaj 3 gl. 10 kr.

Novim naročnikom zamoremo tudi s prvima dvema snopičama postreči. Enako se tudi še dobi cel lanski letnik, ako bi ga kdo želel v

Katoliški bukvarni

v Ljubljani, stolni trg 6.